

Wpływ stosunków chińsko-tajwańskich na rozwój gospodarczy Tajwanu

Kwo Wu-Ping

1. Wprowadzenie

Na przestrzeni rozwoju społeczności ludzkich – od jednostki, poprzez rodzinę, klan, dynastię, rasę, plemię, narodowość, naród, państwo, aż po integrację regionu świata (jak Unia Europejska) – celem było osiągnięcie wyższego statusu życiowego i zapewnienie sobie bezpieczeństwa. Obecny status Tajwanu określić można jako fazę przejściową między narodem a państwem. Na świecie istnieje wiele obszarów znajdujących się w podobnej sytuacji jak Tajwan, nieuznawanych za państwa suwerenne.

Stosunki między sąsiadami z obu stron Cieśniny Tajwańskiej od dawna stanowią ważny problem zarówno dla ludności i rządów Chin, jak i Tajwanu, istotny także w kontekście całej Azji. Stosunki te datują się od początku XIII wieku i na przestrzeni dziejów przyniosły wiele sporów i konfliktów między obiema stronami. Obok wpływu na niestabilność społeczną i kulturalną, stosunki te wywierają poważny wpływ na rozwój gospodarczy Tajwanu i Chin. Gospodarka Tajwanu jest silnie uzależniona od relacji politycznych tego kraju z Chinami, a jego osiągnięte niedawno postępy ekonomiczne można wiązać z poprawą w zakresie stosunków bilateralnych. O ile między rządami i społeczeństwami obu stron raczej nie ma zgody co do kwestii „Jednych Chin”, to z pewnością najlepszą metodą rozwiązywania tego problemu jest unikanie ostrego konfliktu i utrzymywanie obecnego klimatu politycznego.

2. Stosunki bilateralne: tło i rys historyczny

Za początek oficjalnych stosunków między sąsiadami zamieszkującymi oba brzegi Cieśniny Tajwańskiej, czyli między Chinami a Tajwanem, uznać można rok 1206, w którym mongolski wódz Dżyngis Chan, pierwszy z dynastii Yuan, włączył Tajwan do posiadłości chińskich. W 1684 r. wyspa stała

się prefekturą prowincji Fukien, a następnie – w okresie panowania dynastii Ching – prowincją Chin. Na okres 37 lat skolonizowali ją Holendrzy, ale siły kontynentalne odzyskały panowanie nad nią w 1661 r., gdy Cheng Cheng-kung, wierny dynastii Ming, wyprawił się na Tajwan i wypędził kolonizatorów. Wódz ten zamierzał wykorzystać wyspę jako bazę opozycji, obalić dynastię Ching i przywrócić panowanie dynastii Ming. Po 1880 r. część Tajwanu ponownie znalazła się pod okupacją, tym razem francuską, jednak najeźdźcy opuścili ją na warunkach zawartego z Chinami traktatu.

W 1895 r., po przegranej wojnie z Japonią rząd dynastii Ching podpisał z tym krajem traktat, na mocy którego Tajwan i Peskadory (Wyspy Rybackie) znalazły się w granicach Japonii, jednak w 1945 r. zarówno główna wyspa, jak i otaczające ją mniejsze terytoria wróciły w posiadanie Chin w wyniku klęski Japonii pod koniec II wojny światowej. Okres panowania Japonii oznaczał z jednej strony bezwzględna władzę despoticzną, ale z drugiej przyczynił się do rozwoju materialnego i kulturalnego wyspy.

W roku 1911, podczas Rewolucji Wuchang, powstała Republika Chin (RCh), a 1 stycznia 1912 r. oficjalnie zapoczątkowano pierwsze rządy republikańskie na kontynencie azjatyckim. Twórca i założyciel nowego państwa, dr Sun Yat-sen, pragnął wprowadzić na miejsce dynastii Ching system „ludu, przez lud i dla ludu”. Po zakończeniu II wojny światowej Tajwan znalazł się pod rządami Republiki Chin, początkowo przyjmując powrót do macierzy z przychylnością. Jednak już w 1947 r. wzrost napięcia między Chinami a Tajwanem doprowadził do wydarzeń 28 lutego, które z kolei wywołały wybuch otwartej wrogości społeczeństwa Tajwanu wobec nacjonalistycznego rządu. W 1949 r. rząd Republiki Chin, kierowany przez komitet Kuomintang, został obalony przez

chińskich komunistów i zbiegł na Tajwan, dając w ten sposób początek „Republice Chińskiej na Tajwanie”. Rząd Kuomintang rozpoczął działania na wyspie od wprowadzenia stanu wojennego i władzy ściśle autorytarnej. Okres ten trwał aż do chwili uchylecia dekretu o stanie wojennym w 1987 r., powodując nieprzerwane napięcie między społeczeństwem a rządem. Niemniej, w ciągu tych kilku dziesięcioleci Tajwan rozwijał się w szybkim tempie pod rządami nacjonalistów, a od lat 80. XX wieku można nawet mówić o stopniowym, pokojowym wprowadzaniu na wyspie ustroju demokratycznego.

Chwila najwyższego statusu Republiki Chin wśród społeczności międzynarodowej przypadła na 1945 rok, gdy była ona jednym z pięciu członków Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych. Jednak od 1949 r. sytuacja zaczęła ulegać zmianie: na kontynencie komuniści pokonali nacjonalistów, którzy wycofali się na Tajwan, umożliwiając tym samym nowemu rządowi chińskiemu proklamowanie Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) i objęcie władzy w Pekinie. ChRL od początku rościła sobie prawo do reprezentowania całości Chin. Niemniej, w latach 1949–1971 Republika Chin nadal reprezentowała całe Chiny w ONZ i była uznawana przez wiele krajów świata. Okres ten dobiegł końca w 1972 r., kiedy to ONZ przyjęła uchwałę stanowiącą, że jedynym przedstawicielem Chin na arenie międzynarodowej jest Chińska Republika Ludowa, w następstwie czego świat zaczął uznawać wyłącznie ChRL. Sytuacja ta wpłynęła na spadek pozycji międzynarodowej Tajwanu i spowodowała rosnącą izolację wyspy. Napięcie wzrosło jeszcze bardziej w 1972 r., gdy prezydent Stanów Zjednoczonych Richard Nixon podpisał Komunikat Szanghajski stwierdzający, że: „Stany Zjednoczone akceptują przekonanie wszystkich Chińczyków mieszkających po obydwu stronach Cieśniny Tajwańskiej, że istnieją tylko jedno Chiny i że Tajwan jest częścią Chin”.

Po kilku latach od wizyty prezydenta Nixona w ChRL kolejnym posunięciem ze strony Stanów Zjednoczonych stało się zerwanie stosunków z Tajwanem, podyktowane zamiarem nawiązania oficjalnych stosunków dyplomatycznych z ChRL. Rząd nacjonalistów na wyspie, mając świadomość, że działania władz amerykańskich skutkują zaostrzeniem izolacji Tajwanu,

zmienił swoją politykę, wyrażając milczącą zgodę na fakt uznawania przez świat dwóch bytów politycznych po obu stronach Cieśniny. Wrogie nastawienie wobec kontynentu, zakładające odzyskanie tego terytorium siłą, ustąpiło miejsca idei pokojowego zespolenia obu obszarów w przyszłości. Ponadto, w 1984 r., w okresie prezydentury Chianga Ching-kuo, Kuomintang częściowo rozluźnił obowiązujące restrykcje, uchylił Dekret o stanie wyjątkowym i zaczął tolerować wyjazdy obywateli Tajwanu, odwiedzających krewnych na kontynencie.

Jednocześnie Chiny ze swojej strony zaprzestały działań wojskowych przeciw Tajwanowi, przechodząc do polityki stosowania zasady „Jednych Chin” w celu ustanawiania stosunków dyplomatycznych z innymi państwami i pogłębiania tym sposobem izolacji RCh.

Sytuacja zaczęła się poprawiać w 1988 r., gdy po śmierci Chianga Ching-kuo stanowisko prezydenta objął Lee Teng-hui. Prezydent Lee propagował współlistnienie Tajwanu i Chin i podjął działania zmierzające do poprawy stosunków między stronami. W polityce wewnętrznej promował pojęcie „Nowych Tajwańczyków”; kategoria ta miała na celu przejście ponad podziałem etnicznym i zjednoczenie społeczności wyspy jako jednorodnego organizmu narodowego, co uważano za krok w staraniach o uczynienie z wyspy niepodległego państwa. W relacjach międzynarodowych prezydent Lee Teng-hui głosił zasadę „dyplomacji pragmatycznej”, obejmującej bardziej otwartą politykę wobec Chin, i w 1991 r. zakończył „Okres mobilizacji narodowej w celu zduszenia rebelii komunistycznej”. Prezydent Lee uznawał „istnienie dwóch bytów politycznych” po obu stronach Cieśniny Tajwańskiej i zabiegał o poprawę stosunków bilateralnych. Znamiennym świadectwem tego, że Tajwan jest suwerennym państwem, stała się wniesiona w 1994 r. poprawka do Konstytucji, polegająca na dodaniu artykułów stanowiących, że poczynając od wyborów w 1996 r. prezydent RCh wybierany będzie bezpośrednio w głosowaniu obywatelskim.

Prezydent Lee zdawał sobie jednak sprawę z tego, że kwestia „Jednych Chin” pozostaje nierozwiązana i podejmował wiele działań, aby temu zaradzić. Powołał liczne agencje zajmujące się wymianą w różnych dziedzinach z Chinami, m.in. Narodową Radę Zjednoczenia, Fundację Wymiany

przez Cieśninę (*Straits Exchange Foundation*, SEF) oraz Radę ds. Kontynentu (*Mainland Affairs Council*, MAC). W latach 90. XX wieku odbywał także liczne podróże zagraniczne, mające na celu uświadamianie społeczności międzynarodowej o istnieniu dwóch państw chińskich: odwiedził m.in. Bliski Wschód, Europę i obie Ameryki. W 1996 r. wyjazd prezydenta Lee do jego *alma mater* – Uniwersytet Cornell w Stanach Zjednoczonych – spowodował ChRL do ostrego ataku werbalnego na Tajwan i groźbę ataku zbrojnego. Chiny zdecydowały się nawet na przeprowadzenie manewrów wojskowych na tajwańskich wodach. W zażegnaniu kryzysu pomogło umieszczenie przez Stany Zjednoczone dwóch lotników na obszarze przybrzeżnym wyspy. W tym samym okresie Tajwan kontynuował swoje starania o ponowne przyjęcie w poczet członków ONZ, jednak Chiny również konsekwentnie paraliżowały ten proces.

W 2000 r. wybory prezydenckie wygrał Chen Shui-bian, który zaproponował zasadę „Pięciu Nie”, obejmującą m.in. przyrzeczenie, że Tajwan nie będzie aktywnie zabiegał o uzyskanie niepodległości. Jednak rząd chiński wyraźnie nie ufał takim zapewnieniom i wykorzystywał każdą okazję, by dezawuować prezydenta i podważać jego działania. W 2002 r. zarówno Pekin, jak i wewnętrzne frakcje prozjednoczeniowe skrytykowały oświadczenie Chena, w którym opowiadał się za utrzymaniem „po jednym kraju po każdej stronie Cieśniny Tajwańskiej”.

3. Relacje bilateralne: sytuacja obecna i bieżące problemy

Obecnie Tajwan przyjął już politykę popierającą współistnienie obu bytów, jednak wciąż nie ma możliwości występowania wobec społeczności międzynarodowej w charakterze państwa o statusie suwerennym. Dzisiejszy Tajwan określić można mianem wyspy nadziei, ponieważ jego osiągnięcia w zakresie demokracji, liberalizacji gospodarki oraz różnorodności kulturowej doprowadziły do tego, iż stał się on wzorem do naśladowania dla Chin, Hongkongu i innych części Azji. Na poważny potencjał rozwojowy wyspy składa się wysoki poziom świadomości i edukacji społeczeństwa oraz nowoczesne zaplecze technologiczne. Jednocześnie, największym nierozwiązanym problemem pozostaje kwestia tożsamości

narodowej, ponieważ ludność Tajwanu jest rozdarta między skłonnością do popierania polityki „Jednych Chin” a dążeniem do niepodległości. Za staraniami o niepodległość swojego kraju opowiadają się nadal obecne władze Tajwanu, natomiast rząd chiński kładzie nacisk na politykę „Jednych Chin” i od wielu lat odmawia spotkań z dygnitarzami tajwańskimi, uzależniając nawiązanie takich bezpośrednich stosunków od wcześniejszego uznania przez władze wyspy zasad polityki „Jednych Chin”. Rozbieżności te stoją na przeszkodzie dalszemu rozwojowi relacji bilateralnych pomiędzy stronami Cieśniny.

W 2005 r. Chiny przyjęły Ustawę antysecesyjną¹¹, dopuszczającą użycie przez rząd tego kraju pozapokojowych środków w celu wywarcia presji na Tajwan w wypadku wystąpienia Tajwanu przeciw prawu chińskiemu. W czerwcu 2007 r. prezydent Chen zaproponował przeprowadzenie referendum, które otworzyłoby drogę do ponownego przyznania krajowi członkostwa w ONZ, przy czym oficjalna nazwa kraju brzmiałaby właśnie Tajwan. Prezydencka propozycja spotkała się wkrótce z krytyką ze strony Stanów Zjednoczonych, które argumentowały, że krok taki spowodowałby nagłe zaostrzenie stosunków z Chinami. Amerykanie dawali do zrozumienia, że nie będą występować przeciwko staraniom Tajwanu o uzyskanie niepodległości, ale gdyby wyspa stała się obiektem ataku zbrojnego ze strony Chin, Tajwan z pewnością potrzebowałby pomocy USA, aby bronić swojego terytorium. Biorąc to pod uwagę, prezydent Chen powinien mieć świadomość, że proponowane przez niego referendum nie podziela korzystnie na relacje między brzegami Cieśniny.

4. Polityka ekonomiczna Tajwanu wobec Chin

Tajwan dostrzega i rozumie znaczenie szybkiego tempa rozwoju gospodarki Chin w zakresie przemysłu i handlu i uważa rynek chiński za integralny element tajwańskiej strategii globalizacji. Chiny stanowią dla Tajwanu największy rynek eksportowy, zresztą Tajwan ogólnie jest bardzo silnie uzależniony w swoim rozwoju ekonomicznym od chińskiej gospodarki. Niemniej, z punktu widzenia rządu Tajwanu, kwestią o znaczeniu priorytetowym pozostaje bezpieczeństwo wyspy, a ponieważ komuniści chińscy do tej pory nie zaniechali swoich

grózb użycia siły wobec Tajwanu, to musi on kształtować politykę gospodarczą i handlową wobec Chin ze świadomością tych wciąż istotnych problemów. Historycznie rzecz biorąc, przed zaproponowaniem polityki „cierpliwie i bez pośpiechu”²², rząd Tajwanu zamierzał sprzyjać zapotrzebowaniu rozwoju przemysłowego poprzez działania wolne i stopniowe, w tym uchylanie wielu restrykcji handlowych wobec Chin. Jednak, w celu ochrony interesów gospodarki Tajwanu, polityka „cierpliwie i bez pośpiechu” prezydenta Lee objęła nałożenie ograniczeń na tajwańskie inwestycje dokonywane w Chinach kontynentalnych, z czym wiązało się ponowne zaostrożenie przepisów. Ostatnio polityka „aktywnego prowadzenia skutecznej liberalizacji”, ogłoszona w 2006 r. przez prezydenta Chena, wywarła podobny wpływ na ograniczenie handlu z Chinami, choć tym razem regulacje prawne zostały w nieco większym stopniu rozluźnione.

„Aktywne prowadzenie skutecznej liberalizacji” zakłada powolne i stopniowe otwieranie rynku chińskiego dla Tajwanu, z jednoczesnym pilnowaniem, aby działania sprzyjające rozwojowi współpracy były zaprojektowane w sposób bezpieczny. W celu ochrony gospodarki tajwańskiej przed nadmiernym uzależnieniem od rynku chińskiego obecny rząd wyspy zakazał krajowym przedsiębiorstwom lokowania więcej niż 40% kapitału w inwestycjach dokonywanych w Chinach. Związane z tym wątpliwości najlepiej odzwierciedlają stojący przed Tajwanem dylemat. Polega on na tym, że rynek kontynentalny jest Tajwanowi potrzebny jako lek na obecną stagnację gospodarczą i środek wspomagający starania o wypracowanie kolejnego cudu gospodarczego. Spór na temat tego, czy zezwolić na zainwestowanie na rynku chińskim w zakład wytwarzający 8-calowe płyty z monokryształów kwarcu do produkcji procesorów, jest jeszcze jednym znamienym przykładem skomplikowanych stosunków między sąsiadami z obu brzegów. Ponadto, Tajwan pragnie zapewnić sobie rozwój gospodarczy i równocześnie bezpieczeństwo narodowe metodą skutecznego zarządzania wspomnianymi strukturami wspierającymi. Prezydent Chen zamierza objąć tą strategią wszystkie dziedziny biznesu, w tym również mechanizm rozliczeń finansowych między obiema stronami i inwestycje tajwańskie w Chinach.

5. Wpływ relacji bilateralnych na rozwój gospodarczy Tajwanu

W 2005 r. Światowa Organizacja Handlu podała, że Tajwan uznano za 16 naród świata pod względem liczby ludności. Fakt, że 35% łącznej wymiany handlowej Tajwanu przypada na region Azji i Pacyfiku, ilustruje ogromne znaczenie stosunków wyspy z otaczającymi krajami.

Suma wymiany handlowej między Tajwanem a Chinami zwiększyła się z 7 mld dolarów w 1999 r. do 76 mld w 2006 r., co daje wzrost wynoszący 984%. Wartość importu z China na Tajwan wyniosła w 2006 r. 24 mld dolarów, a wartość eksportu sięgnęła 51 mld, wyspa osiągnęła zatem nadwyżkę w handlu zagranicznym w wysokości 27 mld. Łączna nadwyżka handlowa Tajwanu w tym samym roku wynosiła 21,3 mld dolarów, z czego wynika, że gdyby nie handel z Chinami, mieliśmyby do czynienia z deficytem handlu zagranicznego. Te sprzyjające trendy ekonomiczne wynikają w głównej mierze z lepszych stosunków bilateralnych. Obecnie Chiny są największym partnerem handlowym Tajwanu i wnoszą największy udział w nadwyżce handlową wyspy.

Poprawa kondycji tajwańskiej gospodarki jest przede wszystkim efektem poprawionych relacji z Chinami. Jak można wywnioskować z tendencji historycznych, rysujących się na przestrzeni kilku ostatnich dziesięcioleci, gospodarka Tajwanu stabilizuje się za każdym razem, gdy stosunki międzystronne ulegają poprawie. Nie ma w tym nic dziwnego, skoro Chiny są głównym partnerem handlowym, a tajwańskie przedsiębiorstwa intensywnie inwestują na kontynencie. W ciągu kilku ostatnich lat skala aktywności gospodarczej Tajwanu wobec Chin wyraźnie wzrasta, przede wszystkim w efekcie obniżenia taryf celnych i zniesienia części barier pozataryfowych od czasu wstąpienia obydwu krajów do WTO. Firmy tajwańskie natychmiast zaczęły korzystać z nowych sposobności finansowych, a łączna wysokość dopuszczonych inwestycji sięgnęła 47,32 mld dolarów w 2005 r. i wyniosła 53,28% ogólnej wysokości inwestycji zagranicznych Tajwanu. W samym 2005 r. rząd zatwierdził 1297 projektów inwestycyjnych w Chinach o łącznej wartości 6 mld dolarów. Inwestorzy tajwańscy lokują swoje pieniądze w przemyśle elektronicznym i elektrotechnicznym, jak również w takich dziedzinach,

jak przemysł surowcowy metali, metalurgiczny i chemiczny.

Niemniej, zwiększone tempo inwestycji poza rynkiem wewnętrznym Tajwanu, a konkretnie w gospodarkę chińską, niesie ze sobą wiele zagrożeń. Niektóre przedsiębiorstwa promują inwestowanie za granicą, argumentując, że pomaga to zwiększyć efektywność produkcji przez obniżenie jej kosztów. Z drugiej strony, krytycy tej taktyki utrzymują, że tego typu integracja ekonomiczna może być niebezpieczna i podważać samodzielność gospodarczą Tajwanu w perspektywie długoterminowej. Co więcej, handel przez Cieśninę odciągnął przedsiębiorców od innego ważnego kierunku wymiany handlowej – ze Stanami Zjednoczonymi – i tendencja ta, choć przynosiąca zyski z punktu widzenia prywatnego biznesu, ma niekorzystne skutki społeczne dla Tajwanu jako całości. Nie brakuje głosów nawołujących, że inwestorzy z Tajwanu, zamiast rzucać się na istniejące w Chinach okazje biznesowe wynikające z niskich płac, powinni raczej inwestować w technologie przyszłości. Co więcej, rosnące tempo inwestycji zagranicznych hamuje inwestycje dokonywane w kraju w nowe, innowacyjne produkty i procesy, co wyraźnie widać, zwłaszcza, że 80% bezpośrednich inwestycji zagranicznych ze strony Tajwanu przypada właśnie na Chiny i jest to wartość o wiele większa niż suma inwestycji tajwańskich na rynku wewnętrznym w działalność badawczo-rozwojową. Podsumowując, rząd wyspy nie radzi sobie ze skutecznym określeniem i ustaleniem poziomu inwestycji zagranicznych optymalnego z perspektywy interesu kraju.

Wymiana handlowa przez Cieśninę wspomaga rozwój rynku eksportowego Tajwanu i inwestycji zagranicznych. Lepsze stosunki dwustronne między wyspą a kontynentem w wielu przypadkach pociągają za sobą korzystne przemiany ekonomiczne na rynku krajowym. Jednak kolejnymi czynnikami ryzyka dla rozwoju gospodarczego Tajwanu są niestabilność finansowa Chin i niepewny kurs wymiany walut. Rząd tajwański zareagował na zjawisko globalizacji handlu sformułowaniem strategii ekonomicznej „sumiennej dbałości o interes kraju w połączeniu z sięganiem w świat”. Zakładając korzystanie z krajowych zasobów badawczo-rozwojowych, ważnej pozycji geograficznej i silnej pozycji gospodarczej wraz z zasobami chińskimi, rząd Tajwanu

podejmuje starania o udoskonalenie metod ekonomicznych swojego kraju.

Jednak w ramach polityk „cierpliwie, bez pośpiechu” oraz „aktywnego prowadzenia skutecznej liberalizacji” nałożono wiele restrykcji ekonomicznych, zmniejszających skalę inwestycji tajwańskich w Chinach i ponownie zaostrzono przepisy. Kilkadziesiąt lat temu Tajwan plasował się na czele czterech „tygrysów” azjatyckich, prowadząc wśród nich w kategoriach rozwoju ekonomicznego i ogólnego postępu. W tym okresie dochód krajowy na głowę wynosił na Tajwanie około 14 tys. dolarów, a w Korei Południowej był na poziomie 7500 dolarów, później jednak relacje te uległy zmianom. Poziom dochodu na jednego mieszkańca na Tajwanie jest w fazie stagnacji i pozostaje w tyle za innymi „tygrysami”, czyli Hongkongiem, Singapurem i Koreą, w których odnośne poziomy wynoszą, odpowiednio, 27 tys., 24 tys. i 17 tys. dolarów.

Tajwan potrzebuje dalszej poprawy stosunków dwustronnych z Chinami, w szczególności w zakresie rozwoju ekonomicznego „trzech komunikacji”³³. W 2004 r. organizacja ASEAN podpisała z Chinami Umowę o handlu towarami oraz Umowę o wszechstronnej współpracy gospodarczej, przewidujące utworzenie w 2010 r. strefy wolnego handlu (FTA) między ASEAN a Chinami. Do tego czasu członkowie FTA korzystać będą z zerowej stawki taryfowej. Tajwan nie należy do tego grona, łatwo więc przewidzieć, że jego gospodarka ucierpi na realizacji tych ustaleń.

6. Wnioski

Spór wokół Cieśniny Tajwańskiej należy postrzegać jako poważny problem historyczny, społeczny i rozwojowy, dotyczący wielu pokoleń ludności Chin i Tajwanu. Z uwagi na rozbieżne poglądy rządów oraz społeczeństw obu krajów odnośnie do kwestii „Jednych Chin”, jedynym pokojowym sposobem podejścia do tego problemu jest dopuszczenie, aby rozwiązał się on sam wraz z upływem czasu. Natomiast z punktu widzenia rozwoju gospodarczego Tajwanu i dążeń do stabilizacji stosunków między obiema stronami Cieśniny najważniejsze – i to zarówno dla Chin, jak i dla Tajwanu – jest utrzymywanie obecnej sytuacji i powstrzymywanie się od podejmowania jakichkolwiek działań mogących zaostreć niezadowolone po którejś stronie.

Wolność jest podstawowym prawem człowieka. Chiny nie mają prawa decydować o przyszłym losie 23-milionowego społeczeństwa obywateli Tajwanu, winny natomiast szanować dokonywane przez tych ludzi wybory, niezależnie od tego, jaka będzie ich treść. Priorytetowymi zadaniami dla Tajwanu powinny być podwyższenie poziomów Produktu Narodowego Brutto do 30 tys. dolarów na jednego mieszkańca i poszerzenie dystansu dzielącego pod tym względem Tajwan (16471 dolarów w 2006 r.) od Chin (1740 dolarów w 2006 r.). Jeżeli uda się zwiększyć GNP, będzie to równoznaczne z zyskaniem silniejszej pozycji przetargowej do negocjacji z Chinami.

Obecnie jest na Tajwanie dwóch poważnych kandydatów na urząd prezydenta: są nimi Ma Ying-jeoh i Hsieh Chang-ting. Obydwaj deklarują swoje zaangażowanie na rzecz ustanowienia porozumienia o „trzech komunikacjach” w celu pobudzenia krajowej gospodarki. Obaj wyrażają też zamiar dbania o poprawę stosunków bilateralnych z Chinami, wykazując tym samym zrozumienie znaczenia silnych związków wyspy z kontynentem dla narodowego rozwoju Tajwanu.

Informacje o autorze

Dr Kwo Wu-Ping – prezes Instytutu Studiów Europejskich na Uniwersytecie Nanhua, dyrektor Instytutu Studiów Ruscystycznych Narodowego Uniwersytetu Chengchi (1999-2004). E-mail: wpkwo@mail.nhu.edu.tw

Tłumaczenie

Grzegorz Grątkowski

Przypisy

¹ Wang Zhaoguo jest wiceprzewodniczącym Stałej Komisji Narodowego Kongresu Ludności, http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2005-03/08/content_422875.htm

² Prezydent Chen Shui-bian 27 lutego 2006 r. ogłosił zastąpienie polityki prezydenta Lee Tung-hui „cierpliwie i bez pośpiechu” w relacjach bilateralnych z Chinami polityką „aktywnego prowadzenia skutecznej liberalizacji”.

³ Pojęcie „trzech komunikacji” oznacza łączność, transport i handel między Tajwanem i Chinami.

Bibliografia

Bureau of Foreign Trade of The Republic of China, <http://cus93.trade.gov.tw/english/FSCE/FSC0011E.ASP>.

Chiachen Lee i Shiohchyun Jin. *The Potential Impact of the ASEAN Plus One and ASEAN Plus Three FTAs on Taiwan's Exports*, Economic Research Department, CEPD, <http://www.cepd.gov.tw/upload/ECON/EcoResearch/Annual/7@498542.32496648264@.pdf>.

Chien-Min Chao. 2004. National security vs. economic interests: reassessing Taiwan's mainland policy under Chen Shui-bian. *Journal of Contemporary China*, vol. 13, nr 41, s. 687-704.

Fu-san Huang. 2005. International Crisis of the ROC and Taiwan-China Relations. w: Fu-san Huang. (red.) *A Brief History of Taiwan: A Sparrow Transformed into a Phoenix*, <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/history/index.html>.

Hwan C. Lin. 2005. *On Trade, look east instead of west*, Taiwan Economy Forum, 31.04.2005, <http://tw-economy.blogspot.com>.

Taiwan Government Information Office, Republic of China. 2007. *Trade*, <http://www.gio.gov.tw/ct.asp?xItem=32734&ctNode=2589>.

Taiwan Government Information Office, Republic of China. 2007. *Economic Ties with China*, <http://www.gio.gov.tw/ct.asp?xItem=32736&ctNode=2589>.

Travel in Taiwan Information for Visitors. 1995. *Brief History*, <http://www.sinica.edu.tw/tit/info/ginfo.html>.

Wang Zhaoguo. 2005. *Draft Anti-Secession Law explained*, referat przedstawiony na sesji NPC 08.03.2005 r.